

şı demək olar ki, eyni prinsiplər əsasında formalaşmışdır. O, sənəti də, həyatı da, ölümü də ürəyinin dərinliklərinə ötürür, görünməz edir, əridir, saflaşdırırdı. Beləliklə, nəsnələr - dünya, həyat və ölüm müstəqil məsələ olmaqdan çıxırdı. Şair həyatı ölümə, ölümü həyatın mərkəzinə gətirirdi. Rilke yazır:

"Ağıllarda həyat və ölümün qəbulu özünü eyni hal kimi göstərir. Təcrübə göstərir ki, biri olmadan digərini qəbul etmək mümkün deyil. Onlar arasında bütün sonsuzluğu kənarında qoyan bir sərhəd olur. Ölüm həyatın tərs üzüdür, həyatın bizə görünməyən tərəfidir. Biz hər iki sərhədsiz məkanda yad olmayan və onlardan bitməz qidalar alan varlığımızın ən yüksək şüuruna çatmağa çalışmalıyıq. Gerçək həyat hər iki dünyaya uzanır, ən güclü qan dövrəni hər ikisindən keçir. Nə bu dünya, nə də o biri dünya vardır. Əksinə, böyük bir birlik mövcuddur ki, burada varlıqlarıyla bizdən mükəmməl olan "mələklər" yaşayırlar".

Bu sətirlərdən anlamaq olar ki, Rilkenin məsələsi həyat və ölüm arasındakı kəskin sərhədi aradan qaldırmaq və həyatla ölümü bir bütün olaraq yaşamaqdır. Yalnız bu şəkildə ölümə qalib gələcəyini düşünən Rilke bir dəfə dünyaya gəlmənin əbədi mövcudluğa bəs etdiyini müdafiə edir. Bu necə mümkündür? Rilke bunun bütün zahiri aləmi görünməyən bir varlıq anbarına boşaltmaqla mümkün olduğunu deyir. Platon görünən aləmi görünməyən ideyalar aləminin əksi olaraq görürdü. Rilke isə bunun tam əksi iddiasında idi. Görünən aləmi - fani varlıqları görünməyən bir ələkdən keçirir və saf ideyalar aləmini əldə edirdi. Bir dəfə, yalnız bir dəfə mövcud olan fani varlıqlar hər şeyi əhatələyən külli "görünməyən" bir məkanda - qeybdə yenə "görünməyən" olaraq davam edirlər:

*Bir dəfəyə məxsusdur hər şey,
Yalnız bir dəfəyə. Və daha çox deyil.
Və biz də bir dəfə,
Bir də heç vaxt.*

Lakin ümitsiz görüntünün arxa üzü də var. Hər şey yox olub getsə də, bir dəfəyə məxsus olsa da, bu bir dəfəlik varolmadan əbədi olaraq bir şeylər qalır...

Üstürlab* - bucaqların ölçülməsi üçün istifadə olunan cihaz

Çalab** - Allahın adlarından biri

Türkcədən uyğunlaşdırıldı:

Cahanxanım SEYİDZADƏ

